

Doc. Ing. Karel Spitzer, CSc. – čestný člen České společnosti entomologické**Doc. Ing. Karel Spitzer, CSc. – honorary member of the Czech Entomological Society**

Karel Spitzer se narodil v říjnu roku 1939 v Jindřichově Hradci do rodiny majitele slévárny. Téměř kdykoli jindy a kdekoli jinde mohlo jít o příjemný vstup do pohodlného života. Nikoli však ve střední Evropě té doby. Za války, na jejímž počátku se Karel narodil, byla rodinná továrna z rasových důvodů zabavena Němci a otec byl deportován do koncentračního tábora. Po válce továrnu vyvlastnili komunisté a pro „buržoazní“ třídní původ měl Karel výrazně omezeny možnosti studia. Hluboký zájem o motýly a přírodu ho směřoval ke studiu na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Navzdory roční manuální praxi absolvované po maturitě, která měla zlepšit jeho kádrový posudek, ale nebyl přijat. Nakonec vystudoval Vysokou školu zemědělskou v Brně, kde už během studia pracoval jako pomocná vědecká síla na katedře entomologie a fytopatologie. Vedle motýlů se věnoval také ostrožkám a číhalkám (Diptera: Therevidae a Rhagionidae). Po ukončení

studia v r. 1963 nastoupil jako rostlinolékař do strojní traktorové stanice v Jindřichově Hradci. Odtud o tři roky později přešel na Vysokou školu zemědělskou do Českých Budějovic, kde 11 let přednášel entomologii, ekologii a ochranu přírody. V r. 1977 nastoupil jako vědecký pracovník na Entomologický ústav ČSAV v Českých Budějovicích, kde pracuje dodnes.

Karel Spitzer se dlouhodobě zabývá entomofaunou a ochranou jihočeských rašeliníšť, důkladně zpracoval faunu dvou výše zmíněných čeledí much, věnoval se průmyslovému melanizmu, vlivu akumulace těžkých kovů v organismu a mnoha dalším tématům. I některé jeho starší práce jsou stále hojně citovány a patří ke klasice oboru. Nejedno z výzkumných témat, která otevřel, je na Entomologickém ústavu AV ČR dále rozvíjeno. U nás je ale především průkopníkem snah o ochranu hmyzu a biologické rozmanitosti vůbec, vždyť kdo z nás by neznal knihu *Ohrožený svět hmyzu*, která byla vizionářským počinem nejen u nás, ale přinejmenším na evropské úrovni. Je rovněž průkopníkem ekologie hmyzu, ochrannářské biologie i tropické ekologie.

V dobách, kdy to u nás nebylo ani zvykem, natož povinností, udržoval kontakty se zahraničím a ctil povinnost své poznatky předávat kolegům z mezinárodní vědecké komunity, tedy publikovat. Hojně popularizační práce dokazují, že nezapomínal své poznatky tlumočit ani širší veřejnosti. Podílel se na několika knihách a vydal přes 150 vědeckých a popularizačních prací, jejichž témata prozrazují velmi široký tematický záběr. Svou činností přilákal k oboru množství studentů a vychoval řadu následovníků. Ačkoli vztahy mezi ním a jeho

studenty občas nebyly ideální, jeví se při zpětném pohledu pravděpodobné, že Karel nechtěl, aby studenti v jeho stínu zpohodlněli a zakrněli. A tak se je po absolutoriu (a občas i dříve) snažil vystrnadit do světa, kde mnozí – jmenujme alespoň Vojtěcha Novotného a Martina Konvičku – rozhodně obstáli. Jistě i díky základu, který jim věnoval.

Navzdory překážkám, které mu život ve 20. století přichystal, je přínos Doc. Ing. Karla Spitzera, CSc. evropské, české (a před tím československé) entomologii, ekologii a ochraně přírody nezpochybnitelný.

Karel Spitzer was born into a Jewish, foundry-owning family in the town of Jindřichův Hradec in October 1939. In another time and place, he could have expected a pleasant, easy life, but not in Central Europe at the dawn of World War II. During the war, the family foundry was appropriated by the Nazis, and Karel's father was deported to a concentration camp. After the war, the foundry was nationalized. From an enemy of the Nazi state, Karel became a class enemy of the communist state that followed. His „bourgeois origin“, severely limited his education options.

A compassion for nature and a deep interest in butterflies led Karel to apply to study at the Faculty of Science of Charles University in Prague. First, he had to spend a year as a manual worker after high school, to “ease the burden of his class origin”. In spite of this, he was not admitted. Instead he graduated from the University College of Agriculture in Brno, where he also worked as research assistant at the Department of entomology and phytopathology. Besides butterflies, his scientific interests encompassed stiletto and snipe flies (Diptera: Therevidae and Rhagionidae). After his graduation in 1963, he spent three years as plant health worker in an agricultural mechanization unit in Jindřichův Hradec. Then he taught entomology, ecology and nature conservation at the College of Agriculture in České Budějovice for eleven years. From 1977 he worked at the Institute of Entomology of the Czechoslovak (later Czech) Academy of Sciences.

His research focused mainly on insects and the conservation of peat bogs, but his research interests were wider. He contributed significantly to the knowledge of the above mentioned fly families in the Czech Republic. He also worked on industrial melanism, the effect of heavy metal accumulation on insects, and numerous other topics. Some of his earlier works are still cited and became classic papers in their field. He pioneered insect ecology, tropical ecology and conservation biology in the Czech Republic. His book “Endangered World of Insects” published in 1982 was a rare, at the time unique, attempt at explaining the importance of biodiversity conservation to a wide public. The book influenced generations of entomologists and conservationists in the former Czechoslovakia. Karel Spitzer maintained lively communication with the scientific world behind the iron curtain and emphasized the importance of publishing results at the times when it was not common. Numerous articles in popular journals and the above mentioned book demonstrate his urge to keep the community informed about problems of ecology and nature conservation. He coauthored several books and published more than 150 original scientific papers and popular articles. His work, erudition and enthusiasm attracted numerous students and followers.

Despite the numerous obstacles that life in the 20th century brought, Doc. Ing. Karel Spitzer, CSc. significantly contributed to Czech as well as European entomology, insect ecology and conservation biology.

Lukáš Čížek & Aleš Bezděk

BIBLIOGRAFIE – BIBLIOGRAPHY

Bibliografie do roku 2008 byla uveřejněna v časopise *Sborník Jihočeského Muzea v Českých Budějovicích, Přírodní Vědy* 49: 113–118.

- JAROŠ J. & SPITZER K. 2009: Rákosnice *Archanara neurica* (Hübner, 1808) (Lepidoptera: Noctuidae) nová pro faunu Čech z mokřadu Černiš. (The first record of the White-mantled Wainscot moth (*Archanara neurica* (Hb.)) (Noctuidae) from Bohemia (Černiš wetland, Czech Republic). *Sborník Jihočeského Muzea v Českých Budějovicích, Přírodní Vědy* 49: 97–99 (in Czech, English abstract).
- JAROŠ J. & SPITZER K. 2010: Tricet let entomologického monitorování mokřadní olšiny: fenomén nočních motýlů. (30 years of entomological monitoring of the alder carr wetland: phenomenon of moths). *Živa* 58: 271–273 (in Czech, English abstract).
- SPITZER K. & JAROŠ J. 2010: Biogeographical outlines of boreal moths (Lepidoptera) of the Šumava/Böhmerwald Mountains: a concise review. *Denisia* 29: 377–382.
- LOZAN A., SPITZER K., JAROŠ J., KHALAIM A., RIZZO M.C., GUERRIERI E. & BEZDĚK A. 2011: Parasitoids (Hymenoptera) of leaf-spinning moths (Lepidoptera) feeding on *Vaccinium uliginosum* L. along an ecological gradient of central European peat bogs. *Entomologica Fennica* 21: 243–253.
- SPITZER K. 2011: Phragmatiphila nexa in the Czech Republic (Lepidoptera: Noctuidae: Xyleninae: Apameini). *Lepidoptera Novae* 4: 9–10.
- JAROŠ J. & SPITZER K. 2012: Neobyčejná společenstva motýlů na rašeliništích Třeboňska: přežívání reliktních populací. (Unusual communities of moths and butterflies of the Třeboň Basin peatlands: survival of relict populations). *Živa* 60: 125–128 (in Czech, English abstract).
- LOZAN A., SPITZER K. & JAROŠ J. 2012: Isolated peat bog habitats and their food connections: parasitoids (Hymenoptera: Ichneumonoidea) and their lepidopteran hosts. *Journal of Insect Conservation* 16: 391–397.
- SPITZER K. 2012: Insect conservation developments in Central Europe. Pp. 303–315. In: NEW T. R. (ed.): *Insect conservation: past, present and prospect*. Springer Science + Business Media, Dordrecht, 435 pp.
- SPITZER K. & JAROŠ J. 2012: Nástin stanovištních vazeb motýlů (Lepidoptera) okolí Jindřichova Hradce. (Outlines of moth and butterfly communities (Lepidoptera) of Jindřichův Hradec environs (South Bohemia)). *Sborník Jihočeského Muzea v Českých Budějovicích, Přírodní Vědy* 52: 151–159 (in Czech, English abstract).
- VANĚK J., JAROŠ J. & SPITZER K. 2012: Moth fauna in the vicinity of the Úpské rašeliniště peatbog in the Krkonoše Mts (The Giant Mts). *Opera Corcontica* 49: 205–210.
- JAROŠ J. & SPITZER K. 2013: The first Czech record of a relict moth, *Coleophora uliginosella* Glitz from peatlands of the Bohemian Forest (Lepidoptera: Coleophoridae). *Silva Gabreta* 19: 51–56.
- SPITZER K. & BUFKOVÁ I. 2013: *Peatlands of Šumava*. Administration of the Šumava National Park and Protected Landscape Area, Vimperk, 209 pp.
- JAROŠ J., SPITZER K. & ZIKMUNDOVÁ H. 2014: Variability of Lepidoptera communities (moths and butterflies) along an altitudinal gradient of peat bogs from the Třeboň Basin up to the Bohemian Forest (South Bohemia, Central Europe). *Silva Gabreta* 20: 55–95.
- SPITZER K. & JAROŠ J. 2014: A unique guild of Lepidoptera associated with the glacial relict populations of Labrador tea (*Ledum palustre* Linnaeus, 1753) in Central European peatlands (Insecta: Lepidoptera). *SHILAP Revista de Lepidopterología* 42: 319–327.

